

BESLUT

2017-03-20

Dnr: 16/02165

SAKEN

Sommarkväll med Rickard Olsson, SVT1, 2016-08-13, inslag om en show med sketcher; fråga om mediets genomslagskraft

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

INSLAGET

En musikartist och komiker A gästade tillsammans programmet *Sommarkväll med Rickard Olsson*. I inslaget diskuterade de kort deras nya show. Diskussionen gick sedan vidare till det svenska humorklimatet och ytterligare en gäst, komiker B, blev introducerad. Följande sades.

(Komiker A) – Det är klart att man kan gå över gränsen och skoja klumpigt och det har väl alla gjort även privat, att man känner oj det där va dumt sagt eller sådär, eller okänsligt, men samtidigt så, man måste ju få skoja om saker. (Programledare) – Och det har ju du gjort, väldigt mycket. Jag tänkte att vi ska ta och titta på litegrann från Lorry, tv-programmet där du var en av huvudförfattarna. (Komiker A) – Ja.

Ihopklippta sketcher visades sedan. En av dessa sketcher visade två nyblivna föräldrar som pratade med en sjuksköterska om deras nyfödda barn.

(Pappa) – Han är ju pappa upp i dagen. (Mamma) – Han är det! (Pappa) – Ja! Är det en liten farfar? (Mamma) – Åh! (Pappa) – Är det en lite fafa? (Mamma) – Fafa. (Sjuksköterska) – Fattar du inte att din fru har haft samlag med en annan?! (Mamma) – Men hur skulle jag kunna haft det, jag har ju varit i Sydafrika? (Pappa) – Ja, där hör du! (Sjuksköterska) – Men för i helvete det är ju ett negerbarn!

Efter de ihopklippta sketcherna återupptogs diskussionen om det svenska humorklimatet. Bland annat följande sades.

(Programledare) – Aa, nu ska vi se. Pedofiler, handikappade, hudfärg, etnicitet det är ingen som skojar om det här i tv i dag. (Musikartist) – Nä. (Programledare) – Vad beror

det på? (Komiker B) – Alltså, i det här fallet så är det klart att, vi förstår ju alla, vi är inte dumma i huvudet, vi begriper att detta är humor och att man då givetvis (ohörbart) skojar om någonting som är allvarligt och i det här fallet, det är ju en form av satir, eller det är satir och jag menar det är klart att man saknar den här typen av humor och man saknar den här typen av liksom ställningstagande därför det är ju ett ställningstagande därför att de som egentligen borde bli upprörda är ju de som är dumma i huvudet, de borde bli verkligt upprörda, vi som liksom, vi andra har ingen större anledning att bli upprörda utan vi förstår att det är roligt. [...] (Programledare) – Men (ohörbart) jag tänkte de, de som blir ledsna då, alltså de... (ohörbart) (Komiker B) – Ja, men alltså vi ser ju, humor är ju alltid givetvis att man stöter sig med någon, att någon blir ledsen, men det, det spelar egentligen ingen roll vad du skojar om så finns alltid någon som kommer att ta åt sig eller bli ledsen och så vidare. Och jag menar, sånt, håller på och sagt, sånt är livet. (Musikartist) – Ha. (Komiker B) – Det är liksom inte värre än så men, så att det hade varit väldigt svårt att liksom skämta och skoja utan att trampa på en öm tå här och var men det viktiga är ju liksom att de som är avsändarna ändå har en idé och en vilja med det de gör så att säga. Att bara göra det i största allmänhet liksom, skoja om rasism, det är ju inte lika roligt men däremot om man har en idé med det, att man vill någonting med det... (Komiker A) – Ja, exakt. (Musikartist) – Mm. (Komiker B) – Man vill få människor att förändras och få en förändrad syn [...]. Så att jag menar, det handlar ju om att man liksom på något sätt, att man har en vilja, att man har en idé med det man gör och att det faktiskt är så att ibland kanske måste man erövra ett ord också eller erövra saker och ting... (Programledare) – Ja, ta tillbaks, eh, en sak helt enkelt.

I slutet av inslaget tog programledaren upp frågan om en återförening av den gamla Lorry-gruppen och en uppföljare till gruppens film "Yrrol".

(Programledare) – Alltså Yrrol 2, som, det finns färdigskrivet manus? (Komiker A) – Ja... (Programledare) – I [ohörbart]. (Komiker A) – Ett manus som heter Ut- och invandrarna, det handlar om människor som flyr ifrån Sverige ned till Nordafrika för att bli smala och bruna och människor som flyr från Nordafrika för att de är plågade av solen och hungriga. (Programledare) – Det är redan bra.

ANMÄLAN

Anmälaren är kritisk till användandet av ett nedsättande ord i en sketch och anser att det utgjorde hets mot folkgrupp. Anmälaren anser även att det faktum att det skämtades om att vita åker till Afrika för att bli bruna och att folk från Afrika åker till Sverige för att de är hungriga var rasistiskt och diskriminerande mot mörkhyade och invandrade.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att inslaget överensstämmer med bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft och anför i huvudsak följande.

Sommarkväll med Rickard Olsson är ett nöjesprogram med aktuella gäster och levande musik. Det är en underhållande talkshow där programledarens intresse och nyfikenhet är utgångspunkt för gäster och ämnesval.

Redaktionens utgångspunkt i det aktuella avsnittet var att det i filmen Yrrol och i humorprogrammet Lorry ofta förekom sketcher som tog ut svängarna ordentligt och som i dagens tv-landskap antagligen skulle anses vara allt för plumpa, fördomsfulla och ibland rent rasistiska för att kunna sändas.

För att tydligt kunna belysa denna intressanta utveckling över tid för dagens tv-tittare ansåg redaktionen att det var en självklarhet att spela upp några av dessa gamla Lorry-sketcher i programmet. Därför visades en klippkavalkad från de gamla programmen från tidigt 1990-tal och det diskuterades sedan i studion hur dagens syn på humor skiljer sig åt jämfört med då, vad som i dag uppfattas som provocerande eller olämpligt att skämta om. Sketcherna sattes i ett sammanhang och ett samtal fördes om hur och varför humorn förändrats.

SVT har förståelse för om många i publiken tar illa vid sig när den i dagens språkbruk djupt nedvärderande benämningen på människor med svart eller mörk hudfärg används. Enligt SVT framgår det klart att sketchen inte hade ett nedsättande eller kränkande syfte. Ordet ”neger” förekom helt utan värderingskommentar i Svenska Akademiens ordlista fram till och med den 11:e upplagan 1986. I den 12:e upplagan år 1998 förekommer noteringen ”något nedsättande”. Sketchen var från filmen Yrrol från 1994. Den visades också nu i ett sammanhang och i en kontext där arkivklippens syfte snarast var att illustrera hur humorgenren har förändrats och anpassats till vårt moderna samhälle. Det gjordes också klart i den efterföljande intervjun att inslaget med sketchen handlade om satir och det fördes ett fördjupande resonemang om behovet av att avsändaren av den här typen av humor har en vilja och en idé om det de gör. I den anmälda sketchen framgår det, enligt SVT, att ordet används för att markera en drift med karaktärens fördomar.

Gällande kommentaren från komiker A i slutet av intervjun, som anmälaren också reagerat på, angående planerna på en ny film så framgår det att detta handlade om handlingen i en tänkt film. Komiker A hade själv tidigare i samma program slagit fast att ”all humor innehåller någon form av kritik” och enligt SVT framgår det tydligt att beskrivningen av den tänkta filmen inte hade ett nedsättande eller kränkande syfte utan var en beskrivning av ett manus till en humoristisk film.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen tillämpas bland annat när det gäller program eller inslag som kan uppfattas som diskriminerande. Den innebär enligt granskningsnämndens praxis att programföretaget inte får sända program eller inslag som är uppenbart kränkande mot något av könen, mot människor med viss hudfärg, nationalitet, religion eller sexuell läggning eller mot människor med

olika former av funktionsnedsättningar eller sjukdomar. Av nämndens praxis följer att varje uttalande eller annat inslag som kan uppfattas som kränkande eller stötande inte strider mot sändningstillståndet. Sådana uttalanden är otillåtna endast om det är uppenbart att de passerat gränsen för vad som kan accepteras.

TIDIGARE BESLUT

Granskningsnämnden bedömde år 2003 ett inslag i tävlingsprogrammet *Bumerang*. Inslaget innehöll en sketch från år 1965. Den inleddes med att en komiker sa: ”Hör upp alla i Sverige, Norge, Danmark och Sydrhodesia. Det gäller att samla ihop så många negrer som möjligt på torget mitt i stan. Börja nu!” En skylt med ländernas namn följt av ett räkneverk visades sedan. Sveriges, Norges och Danmarks räkneverk visade stigande siffror men Sydrhodesias stod stilla. Komikern tog då upp en telefonlur och ropade: ”Hallå Sydrhodesia! Stop! Har ni inga negrer där? Vad säger ni? Jaså, de har inget torg.” Nämnden ansåg att sketchen visserligen hade utformats på ett sådant sätt att den kunde uppfattas som kränkande mot människor på grund av deras etniska tillhörighet. Vid sin bedömning beaktade nämnden emellertid att sketchen var från 1965 och det sammanhang i vilket den förekom. Granskningsnämnden ansåg mot den bakgrunden att den inte var uppenbart kränkande och kunde därför inte finna att inslaget stred mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft (beslut 493/03).

År 2015 prövade granskningsnämnden ett inslag med en sketch i programmet *Minnenas television*. I sketchen som var från år 1986 drog en komiker ett kort skämt som granskningsnämnden ansåg var kränkande mot människor på grund av deras hudfärg. Nämnden beaktade emellertid att inslaget var från 1986 och att den äldre komikern fick anses ha gett uttryck för en redan föråldrad humor. Nämnden ansåg mot den bakgrunden, med viss tvekan, att inslaget inte stred mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft (beslut 14/02484).

Bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft prövades även år 2016 i förhållande till programmet *Affären Ramel*. I programmet visades bland annat en arkivfilm som skildrade en filminspelning i Afrika. Nämnden ansåg att vissa delar av programmet kunde uppfattas som kränkande mot människor på grund av deras etniska tillhörighet eller kön. På grund av detta kunde det diskuteras om programmet borde ha kommenterats eller problematiserats. Med beaktande av programmets karaktär samt att programmet var från år 1986 och arkivfilmen från år 1955 ansåg nämnden dock, med viss tvekan, att programmet inte stred mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft (beslut 16/01603).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden tillämpar bestämmelserna i radio- och tv-lagen och i programföretagens sändningstillstånd. Det ingår inte i nämndens uppgift att pröva frågor om hets mot folkgrupp eller om inslaget strider mot andra lagar och regler. Anmälarens kritik lämnas därför utan åtgärd i detta avseende.

Nämnden anser att den anmälda sketchen kunde uppfattas som kränkande. Nämnden beaktar emellertid att sketchen var från år 1994 och att den visades i samband med ett samtal om förändringar i det svenska humorklimatet. Mot den bakgrunden anser nämnden att inslaget inte utformats på ett sådant sätt att det strider mot bestämmelsen om hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft. Vad anmälaren anfört i övrigt medför inte heller att inslaget strider mot bestämmelsen.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Jan Holmberg, Ulrika Hansson, Clas Barkman och Berivan Yildiz (skiljaktig) efter föredragning av Jenny Grass.

Den skiljaktiga meningen framgår av s. 6

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Jenny Grass

SKLIJAKTIG MENING

Ledamoten Berivan Yildiz var skiljaktig. Enligt hennes mening var den anmälda sketchen kränkande. Det samtal om förändringar i det svenska humorklimatet som ramade in sketchen var ensidigt och utgick närmast från att humorklimatet var bättre förr. Med denna utformning av inslaget problematiserades inte ämnet i någon egentlig mening och SVT kom därmed att legitimera skämt av det kränkande slag som ingick i sketchen. Mot den bakgrunden strider inslaget mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.